

ALDAKETA BIZI ERAKUSKETA, EUSKADIKO ARKITEKTURA INSTITUTUAN

Aldaketa bizi

Heideggerrek 1951n konferentzia bat eman zuen *Eraiki, bizi eta pentsatu* izenburupean. II. Mundu Gerrak erabat suntsitutako Alemaniako errautsetatik hausnartutako ideiak jaso zituen bertan. Nola berreraiki herrialde bat hondamenditik? Nola erantzun urgentziazko etxebizitza eskasia bati? Nola sortu etorkizuneko bizikidetza sostengatuko duen hiri-modeloa? Galdera horiek egungo testuinguru politiko eta sozialean erabateko gaurkotasuna dute, baita sormen ikuspegitik, gizatasunez eta tentuz erantzunak izateko premia ere. Berreraiki, berpiztu eta berrasmatu dira, beraz, Mugak Arkitektura Bienalaren erakusketa zentrala oinarritzen duten zutabeak.

 JONE ALAITZ URIARTE

Udazken honetan antolatu da Mugak Euskadiko Nazioarteko Arkitektura Bienalaren laugarren edizioa. Aurtengoak EAEko hiriburueta hedatu den askotariko programazioa bildu du, konferentzia, mahai inguru, ibilaldi, pabilioi efimero eta erakusketa ezberdinen bitartez. Aipatzekoak, adibidez, *disco-TEKAK*. *Bumping-aren tenpluak Gipuzkoako kostaldean* ekimena: Gipuzkoako kostaldeko diskotekak bisitatzeko BeAr Architects arkitektura estudioak proposatu duen ibilbidea edo *ruta*, jada gure memoria kolektiboan leku mitikoak diren Txitxarro, JazzBerri, Venecia edo Itzela tenpluak bisitatzeko egitasmoa. Beatriz Colomina arkitektura historialariaren hitzaldia edo 2012. urtean Pritzker arkitektura sari ospetsua irabazi zuen Wan Shu-ren hitzaldia Donostiako Kursaallean izan dira, besteak beste, biurtekoaren programan batutakoak.

Maratoi-ekintza horien guztien artetik, *Aldaketa bizi* izenburua daraman erakusketa handia bisitatzera gerturatu gara Euskadiko Arkitektura Institutura, bienalaren epizentrorra. Maria Arana arkitekto bilbotarrak egin du erakusketa-aren komisiariotza, baita bienalekoa ere, eta bere ibilbide profesionalean landu dituen kezka eta interesguneek badute isla proposatu duen programan. Donostiako Alde Zaharrean dagoen Santa Teresa komentua da egun Euskadiko arkitektoen egoitza, eta erakusketak aurkezteko tokia nahiko korapilatsua eta intuitzeko zaila bada ere, urte batzuetatik hona egin duten ibilbidean proiektu interesgarriak antolatu dituzte, Eileen Grey arkitektuari eskainitako erakusketa kasu (ARGIA, 2.742 zenbakia).

Egungo krisi orokortu eta globalaren aurrean, arkitekturaren diziplinak, eraikuntzatik haratago, eta beste jakintza eta ezagutzekin uztartuta -filoso-

fia, soziologia, zuzenbidea-, funtsezko rola izan dezake ausardiaz eta sormenaz alternatibak proposatzeko garaian. Gizakia guztiaren neurri eta erdigune izan garen antropozeno aroaren ondorio diren aldaketek -kliman, naturan, espezieen iraungitzean, gizakion osasunean- atzera bueltarik ez duen egoera sortu dute. Horregatik, biharko egunari erantzun efektiboak, hausnartuak eta kritikoak emateko, arkitekturaren praktika etorkizuna imajinatu eta gure ingurumena, errekurtsioak eta ezberdinen arteko bizikidetza kontuan izango dituen modelo berriak entseatzeko esparru bilakatu daiteke. Testuinguru horretatik abiatzen da erakusketa, aurrekaririk ez duen krisi eta hondamendi egoera global batetik, alegia.

Beraz, berreraiki, berpiztu eta berrasmatu dira *Aldaketa bizi* erakusketa hezuramaitzen dituzten hiru ardatzak, eta horrela dago banatuta erakusketa ere,

hiru gune edo espaziotan. Erakusketak, edukian forman baino askoz ere egokia-goia, arkitektoek landutako azterketa-kasuak planteatzen ditu.

Atentzioa eman dit Txinako Amateur Architecture Studioaren Ningboko Historia Museoaren ikerketa-kasuak. Ningbo hiria, Txinako ekialdeko kostan kokatua, egun zazpi milioi bizilagun dituen hiri populatua da, baina orain gutxi arte, mendiek eta laborantzarako lursailek osatzen zuten bertako paisaia. Garai berriek ezinbestean dakartzaten hirigintza-berrantolaketekin, gune natural horiek eraitsi eta hiri moderno baterako azpiegiturak eraiki dituzte bertan. Lur eta herri horren memoria gal ez zedin, eta museoa hartuko zuen lur-sailari fidelak izateko, Wang Shu eta Lu Wenyu arkitektoek iraganean eraitsi ziren txabola eta etxeen hondakin eta materialak erabili dituzte museo berria eraikitzeko. Hortaz, hogeita hiru mota adreilutik gora, askotariko teila birrinduez eta orotariko material hondakinez dago jostia museoaren azala, zimurtua dagoen larruazal baten antzera. *Wapan* izenez ezagutzen da eraikuntza eredu hori, guztia eraitsi eta baztertu ordez, aurreko eraikinen materialekin egiten den Ningboko eraikuntza-modelo zaharra. Museoaren formari dagokionez, ortziumagan bistaratzen diren mendien forma du eraikinak. Behin barruan, kobak, bailarak, pitzadurak sumatuko ditugu, forma geologikoz egindako paisaia naturala. Herri baten memoria soinean jantzita daraman museoaren eredu da Ningboko.

Berpiztu atalean, Marina Otero Vernizier arkitektoak, Katía Truijen, René Boer eta María Mazzantirekin batera aurkezten duen proiektuan egin dugu geldiduna. *Jabetzearen Arkitekturak* (2019) izenburupean, okupazioaren gaiari heltzen diote, okupazioa praktika arkitektoniko gisa tratatuta. Egundak, medioetan, baita konplexurik gabeko publizitate-kanpainatan ere, guztion bistara okupazioaren inguruko mezu ezkorrak eta faltsuak zabaltzen dituzte, okupazioaren praktika ñabardurarik gabe kriminalizatuz: tamalez, jabetza pribatua, bizileku bat izateko eskubidearen gaitetik dagoen logikatan mugitzen gara, are gehiago Espainiako Estatuan. Proiektuak, Herbehereetako kasua leku hartuta, okupazioaren logikei beste ikuspuntu batetik begiratzera gonbidatzen gaitu. Herbehereetan, okupazioaren praktika zabalduta dago, eta urtee-

Goian, Wang Shu eta Lu Wenyu-ren lana; behean, Txinako Ningboko Historia Museoa.

tan landu duten ikerketa, erregistro eta artxibo lanaren bitartez ikusi dute okupazioa ondare monumentala babesteko tresna izan dela, komunitate berriak sortu eta bizikidetzarako modelo berriak, negoziatuak eta kontsentsuatuak sortu dituela. Arkitektoek egindako lanak aurrerariak sortu ditu eta Herbehereetako Arkitektura eta Hirigintzako Estatuako Artxiboaren eskuratze politika berria definitzeko oinarria izan da.

Etorkizuneko mundua imajinatzeko saiakeran planteatzen diren proiektuak biltzen dituen atalak, berrasmatu, arkitekturak duen –edo izan beharko lukeen– gaitasun kritikoaz eta pentsamendua sortzeko gaitasunaz hausnartzen du. Beatriz Colomina arkitektoak,

Ignacio G. Galán, Evangelos Kotsioris eta Anna Maria Meister arkitektoekin batera, *Radical Pedagogies* [Pedagogia erradikalak] liburua argitaratu berri dute, hamar urtetako ikerketa lanaren emaitza. Bertan, 1960 eta 1970etako arkitektoek planteatzen zituzten hainbat proiektu pedagogiko, eraldatzaile eta utopiko biltzen dituzte, nolabait esanez askotan atzera begiratu besterik ez dugula egin behar egungo kezkei erantzunak emateko. Sormenezko hezkuntza, pedagogia-sistema eraldatzaileak, inklusiboak eta diziplinaz gaindikoak, izango dira datorkigun eraldaketa sostengatuko duten ezinbesteko zimenduak. Agian ideia horiei bide ematea da egin beharreko lehen pausoa. ●